

KYTICKÉ MLÝNY, okr. Děčín, Ústecký kraj

Areál vojenského opevnění z 20. století

30. léta 20. století

Význam: Výtečně dochovaný úsek československého lehkého opevnění s relikty doplňujících polních opevňovacích prací.

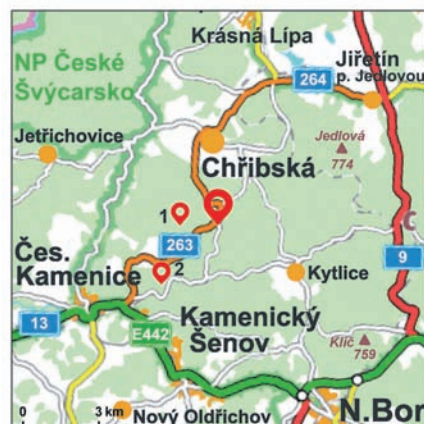
Historie: Budování opevnění indikuje již od pravěku procesy, které zpravidla spojujeme se společenskými krizemi. Platí to pro raně středověká *hradiště, polní *opevnění z raného novověku i prozatím poslední podobný počín, stavbu stabilních opevnění ve druhé polovině 30. let 20. století, v době hitlerovského ohrožení Československa. Tyto nákladné stavby prověřují komplexitu společnosti, neboť jejich zřízení představuje obvykle z časového hlediska náročný úkol, takže kladou nárazové nároky na materiální zdroje, lidskou sílu a nakonec i její výživu. V případě předválečného československého opevnění pak můžeme sledovat ješ-

tě jeden zcela specifický rys, který charakterizuje industriální období, a to typizování hmotné kultury. Jejím charakteristickým příkladem je objekt lehkého pěchotního srubu označovaného československou armádou jako vz. 37, který byl masově stavěn od léta 1937 různými stavebními firmami po celém území republiky. Tento typ pevnostní stavby byl ve své době jednou z nejzdařilejších konstrukcí svého druhu a dnes představuje ikonu odhodlání masarykovské republiky hájit svou svobodu.

S plánováním opevnění započala československá armáda v r. 1935, tj. přibližně v době, kdy se nacistické Německo začalo nepokrytě znovu vyzbrojovat. Strategický plán ochrany území státu vypracoval generální štáb československé armády; vlastní realizaci stavby převzal nově zřízený

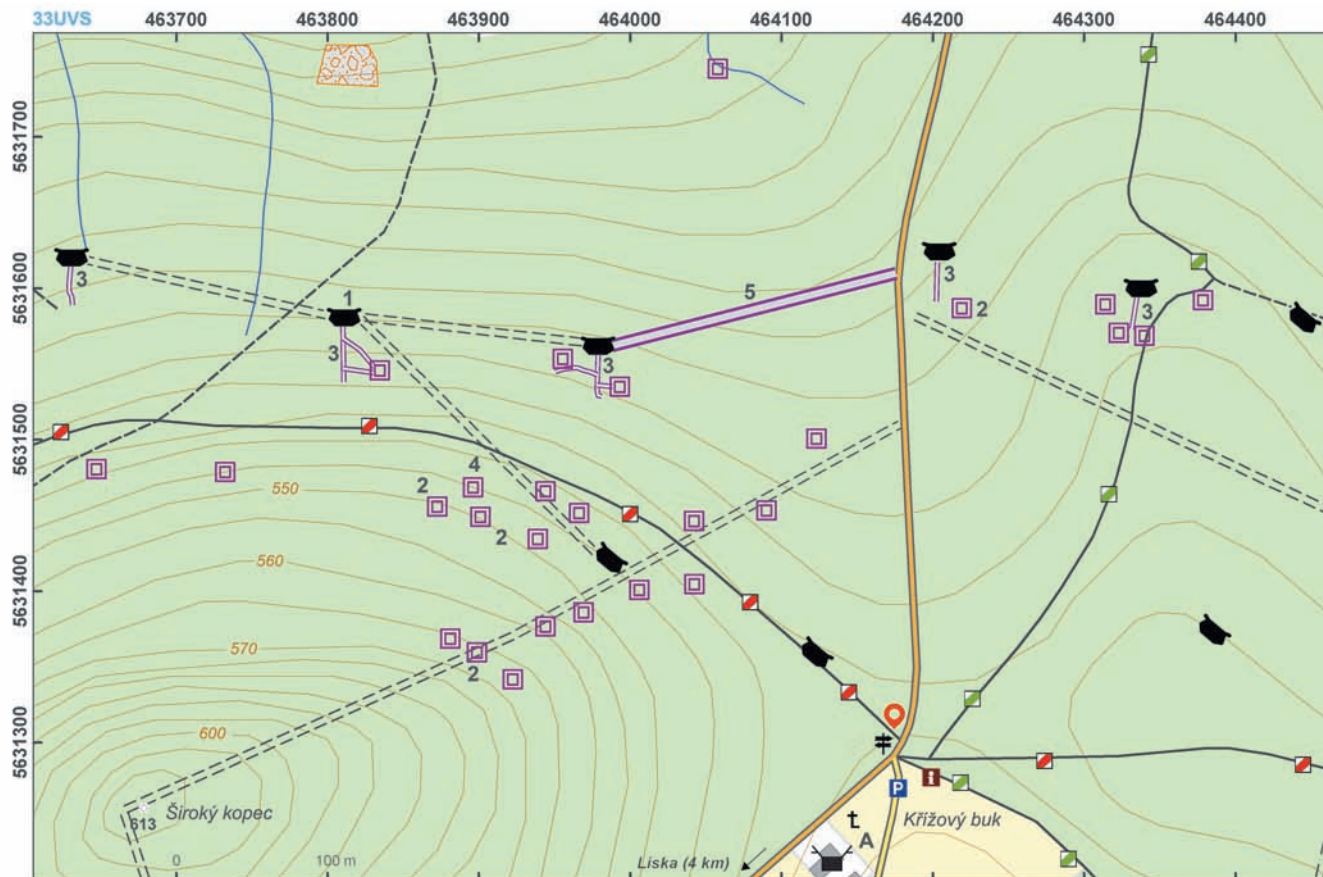
↑ Betonový srub vz. 37. Foto Z. Kačerová, 2014.

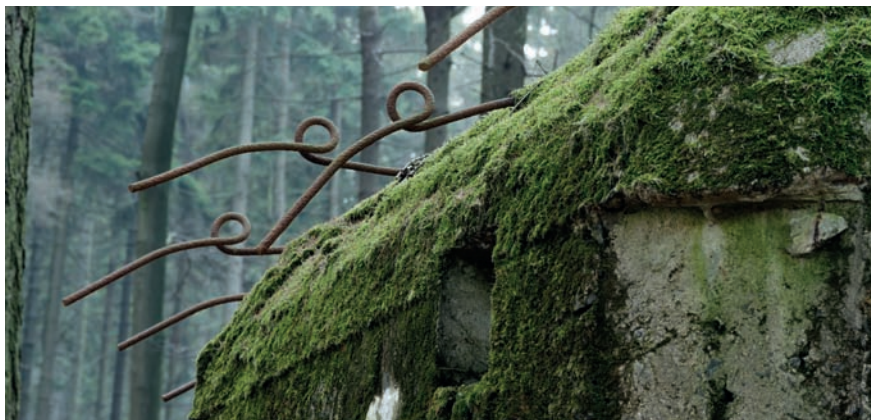
□ Plán lokality J. Hasil.

Celkovým účelem opevnění hranic státu bylo zbrzdění případného vstupu německých vojsk a zpomalování jejich postupu do Čech. To mělo umožnit hlavním silám československé armády spořádaný ústup přes Moravu na Slovensko, kde by pak vázaly co nejdéle německé síly, aby Francie – strategický československý

Popis: V okolí hájovny v poloze Křížový buk (A), asi 3 km severně od obce Mlýny se v relativní úplnosti dochoval úsek lehkého opevnění vz. 37 (1) a souvisejících zemních objektů, jako jsou kulometná hnízda (2), přibližovací zákopy (3), minometný palpost (4) či protitankový příkop (5). Scenérii dotvářejí dodnes patrné palebné průseky mezi jednotlivými objekty. Vzájemný prostorový vztah staveb dobře dokumentuje taktiku obrany linie lehkého stálého opevnění doplněného o prvky polních

zemních objektů a dočasných konstrukcí.

V první fázi boje měla být vedena přímá čelní palba z polních opevnění na pěší i motorizované útočící jednotky, jejichž postup zpomalovaly jak překážky z ostnatého drátu, tak protitankové příkopy a ocelové rozsocháče, tzv. české ježky. Osádky objektů lehkého opevnění vz. 37 se v této fázi boje příliš nezapojovaly, protože jejich zbraně zpravidla vůbec nebyly umístěny tak, aby mohly vést čelní palbu; před palbou nepřítel je kryl zemní násep a maskovací prostředky. Teprve v situaci, kdy by oslabení útočníci dokázali dosáhnout linie bunkrů, by obránci polních opevnění ustoupili hlouběji do vnitrozemí a do boje měly boční palbou zasáhnout těžké kulometry betonových objektů, jejichž vzájemná křížová palba by postup útočníků zastavila či alespoň výrazně zpomalila. V případě, že by se útočníkům přeci jen podařilo proniknout do týlu „řopíků“, přišla by ke slovu obranná výzbroj, která sestávala z lehkého kulometu, jenž přímou palbou kryl vstup do objektu, a tzv. granátových skluzů. Těmito rourami, které procházely betonovými stěnami, mohli obránci bez jakéhokoliv rizika vrhat ruční granáty přímo pod nohy útočníků. Pozůstatky lafetace (pohyblivých částí) kulometů i granátové skluzy jsou ve volně přístupných objektech u Křížového buku dodnes dochované.

Osádku objektu vz. 37 tvořil velitel (zpravidla v poddůstojnické hodnosti) a jeho zástupce, kteří mohli okolí pozorovat pomocí dvou periskopů. Každý z dvojice těžkých kulometů obsluhoval střelec a nabíječ, sedmičlenné družstvo pak doplňoval muž obsluhující ventilátor (jeho užití bylo

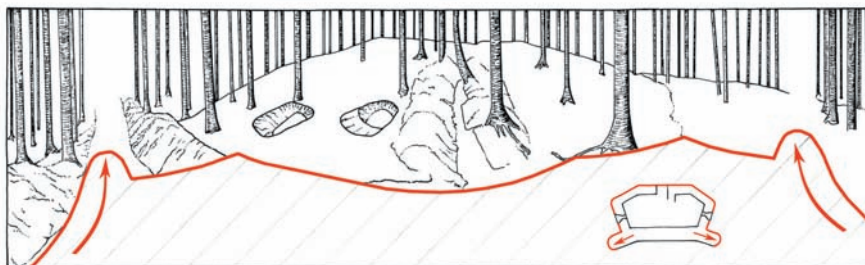
nezbytné, neboť zplodiny ze střelby dokázaly velmi rychle naplnit stísněný objekt jedovatými plyny, takže osádka bunkru by byla nucena bojovat v plynových maskách). Ten v případě ohrožení vstupu do objektu navíc pálil z týlního lehkého kulometu. Prohlídka nevelkých vnitřních prostor některého z objektů dobře navodí atmosféru stísněnosti, kterou by v případném boji ještě umocňovala ohlušující střelba, štiplavý dým a hrůza bitvy...

V nedaleké myslivně se nachází soukromé muzeum opevnění, jehož prohlídku je možno jen doporučit; návštěvník zde uvidí desítky autentických předmětů, fotografií, zbraní i uniforem. [jh]

Literatura: Stehlík 2001; Beneš J. a kol. 2004, 35–37.

Navigační bod: N 50°49'55.94", E 14°29'28.57" (rozcestník „Křížový buk“).

Přístup: Z doporučeného místa parkování u hájovny po červené turistické značce na severozápad do areálu vojenských objektů. Další relikty se

rozkládají podél cesty označené zelenou turistickou značkou.

Rizika: Areál vojenských objektů lze navštívit celoročně, výhodou je však zjistit si předem návštěvní dobu muzea, které je otevřeno pouze sezónně. Pro prohlídku interiéru přístupných objektů je dobré opatřit si výkonnější zdroj světla.

Okolí: [1] Líska (DC), pomník obětem sedmileté války: N 50°49'30.45", E 14°28'05.39" (1,7 km).

[2] Dolní Prysk (CL), zřícenina hradu Fredevald: N 50°48'14.59", E 14°27'30.83" (3,8 km).

↑ Širokoúhlý, a tedy zkreslený pohled ze střechy objektu vz. 37 směrem do týlu opevnění. Zcela vlevo protitankový příkop v ose palby jednoho z bočních těžkých kulometů, dále čtvercový skladovací či obytný prostor, přibližovací zákop a vpravo palebný průsek. Na střeše objektu jsou vidět pozůstatky dvojice periskopů. Foto Z. Kačerová, 2014; perokresba J. Minarčíková, 2013.

↖ Nedokončený výkop pro bunkr vz. 37. Foto Z. Kačerová, 2014.

⚡ Tzv. prasečí ocásky sloužily pro napínání ostnatého drátu i maskovacích plachet. Foto Z. Kačerová, 2014.

↙ Pohled na vnitřní vybavení střeleckého prostoru bunkru vz. 37. Železný oblouk nahoře je zbytek lafety, pod ním litinová střílna a vlevo granátový skluz. Foto Z. Kačerová, 2014.

Archeologický atlas Čech

Vybrané památky od pravěku do 20. století

Archaeological Atlas of Bohemia

Selected sites from prehistory to the 20th century

Martin Kuna

a kolektiv:

Alžběta Danielisová, Dagmar Dreslerová, Jan Hasil,
Josef Hložek, Michaela Langová, Jan Mařík,
David Novák, Čeněk Číšecký, Zuzana Kačerová,
Eva Čepeláková, Judita Korteová, Dana Křivánková,
Petra Maříková Vlčková, Zdeněk Mazač, Jitka Říhová

Překlad resumé David J. Gaul

Revize překladu Zuzana Maritzová, Petra Maříková Vlčková

Vydal

Archeologický ústav AV ČR, Praha, v. v. i.,

Letenská 4, 118 01 Praha 1

a

Nakladatelství Academia, Středisko společných činností

AV ČR, v. v. i., Vodičkova 40, 110 00 Praha 1,

s podporou programu NAKI Ministerstva kultury ČR

Redakce neperiodických tisků

(Archeologický ústav AV ČR, Praha) Filip Laval

Fotografie na obálce Zuzana Kačerová

Logo AMČR Petr Kincl

Obálka, grafická úprava, sazba a zlom Zdeněk Mazač

Tisk Těšínská tiskárna, a.s.,

Štefánikova 1828/2, 737 01 Český Těšín

Vydání druhé, 2015

Ediční číslo 11779

ISBN 978-80-87365-82-3 (Archeologický ústav AV ČR, Praha)

ISBN 978-80-200-2526-5 (Academia)

Objednávky – Orders – Bestellungen:

Archeologický ústav AV ČR, Praha, v. v. i.,

Letenská 4, 118 01 Praha 1, Česká republika

Fax: +420 257532288, knihovna@arup.cas.cz

Knihu můžete zakoupit v síti knihkupectví Academia,

na www.academiaknihy.cz nebo v knihovně

Archeologického ústavu AV ČR v Praze.